

FRYMBURSKÉ OZVĚNY

4

VYDÁVÁ MNV V NOVÉM HRÁDKU

Československo je prvním státem na světě, který má v ústavě zakotven článek o ochraně přírody a životního prostředí. Je na nás všech, jaké prostředí vytvoříme pro nás a uchováme pro další generace.

Můj rodný kraji.

M. Kratochvílová.

Můj rodný kraji,
dnes jsi plný slunce,
na obloze pluje jako zlatý míč
v závětrí v modřínovém háji
zem odmyká vždy první petrklíč.

A bledule ti zdobí sněžné čelo
a hejna špačků letí nad krajinou
ticíce pramenů se rozeznělo
a každý hraje melodii jinou.

Vysoko letí oblak bílý,
zulíbá lehounce tvář sluníčku,
hned se vlny všechny roztančily,
každá tančí v jiném střevíčku.

Můj rodný kraji,
dnes jsi plný slunce
a nikdy nad tebou už nezapadne,
chrání tě věrné lidské ruce -
a jeden hospodář ti vládne.

Novohrádecké FUMIFUGIUM

Novohrádecké "v Dolech" v Dolech ?

V Londýně r. 1661 vyšel článek nazvaný "FUMIFUGIUM" jehož autorem byl jakýsi pan Evelyn. V článku který vyšel již před 300 lety se píše: "Zatímco všude jinde je vzduch čistý a jasný, zde je zatemněn takovým sirným oblakem, že dokonce samo slunce, které svítí všude jím může jen s obtíží prorazit a rozptýlit ho. Unavený poutník dříve cítí než vidí město k němuž se ubírá". Blíží-li se unavený turista k Dólům krásným údolím Clešenky zejména za bezvětrného počasí, bude mít dnes podobné pocity jako unavený poutník jdoucí již před 300 lety do Londýna.

V tomto článku bych se velice rád pozastavil nad problémem čistoty ovzduší trochu obecněji. Činím tak proto, že čistota ovzduší v Dolech byla předmětem zájmu pracovníků OHS /Okresní hygien.-epidemiol. stanice v Náchodě. V důsledku této kontroly byly na různých místech v Dolech rozvěšeny skleněné nádoby podobné zavařovacím lahvím, které budily zvědavost obyvatel. Výsledky tohoto oficiálního měření neznám. Provedl jsem však scukromé měření / spadu pevného popílku na 1 km² - z výsledku získaných vážením se propočítá průměrný spád v tunách za 1 rok / v centru Dolského údolí a to na balkoně vily Boženy, podobnou metodou jako se provádí oficiálně. Řekněme si hned na začátku, že výsledky mého měření v Dolech činí 75 t popílku na 1 km² za rok. Hygienická norma pro čistotu ovzduší činí 150 t. /Leiský, Bílek, Vesmír 1965./ " Výborně" máme tedy ještě plných 75 t. do státní normy. Skutečně propočítáno na roční průměr to není mnoho, kdyby mikroklimatické podmínky Dólů nezpůsobovaly za určitých okolností daleko větší byt nárazovou koncentraci smogu / smog je umělé slovo vytvořené z anglosaského Fog - mlha a Smoke - kouř/.

Pro srovnání a představu uvedu některá čísla z jiných oblastí. Tak např. spad pevných částic /popílku/ se vzduchu činí v Moskvě 220 t na 1 km² za rok , v New Yorku a ocelářském Essenu 290 tun. V roce 1962 činil spad v Praze 386 t . Na Ústecku činí spad 6000 t a na Ostravsku 4-9000 t . / Hrůze Věda o stárnutí 1966 /.

Zájem a péče o životní prostředí se dnes již nevyčerpává jenom ochranou vody, vzduchu a půdy před znečištěním, ale promyšlenými preventivními zásahy a kontrolou. Naše společnost si důsledky dnes již dovede dobře prokalkulovat.

V Československu je znečištění ovzduší věnována značná pozornost, protože jsme v množství pevných a plyných úletů přepočteno na 1 obyvatele na jednom z předních míst na světě. Pevné úlety se zatím podařilo omezit jen zčásti, ačkoliv technicky je tato otázka již v zásadě vyřešena / viz Rudé Právo 12.2.1977. / , záleží však hodně na iniciativě podniků a nás všech.

Horší je situace s exhalacemi plynými, z nichž nejnebezpečnější je u nás SO₂. Tento plyn vzniká z velkého množství paliv jež máme k dispozici na př. hnědé uhlí obsahuje v průměru 3% síry. V přepočtu na 1 obyvatele unikne do ovzduší 200 kg SO₂. Nelze přehlédnout též negativní vliv fluoru / sloučeniny tohoto prvku jsou obsaženy v uhlí a při tak malé koncentraci jako je lg F /m³ /Adams 1961/, jsou již patrné příznaky vnějšího poškození stromů.

Nechceme srovnávat poměry v Dolech s Neratovicemi, Semtánem nebo Lovosicemi. Oblast Orlických hor je však oblíbenou rekreační zónou. Rovněž tak Krušné hory. Zde je situace díky hnědouhelné pánvi následující : ~~xx~~ 1950 - 59 odumřelo v oblasti Krušných hor 600 ha lesa, v roce 1960 - 69 3900 ha lesa a v roce 1970 - 1973 2600 ha lesa.

Na základě expertiz lze očekávat 12900 ha lesa do roku 1980. / B. Pospíšil 1974, ředitel techn. odd. MZLVH, konference řešení otázek životního prostředí /.

Poslední výzkumy ukazují že dlouhodobá koncentrace na hřebenech Krušných hor $0,06 \text{ mg SO}_2 / \text{m}^3$ je již kritická hodnota. Je zajímavé, že asi 1 km od Dolů po porudu Clešenky / u mostku / stojí ještě krásný exemplář jedle bílé / *Abies alba* / vysoký přes 35 m , který soutěží s mohykány Boubínského pralesa. Její sestra o 10 m výše ve svahu však nedávno odumřela. Působení na lesní kultury je průkazné. Působení SO_2 a dalších aerosolů v kombinaci z dalším znečištěním v lidské populaci je velmi komplikované a působí individualně / chronické choroby horních cest dýchacích, změny krevního oběhu, poruchy růstu a vývoje organismu/.

Víme, že základní faktory našeho životního prostředí je les, voda a ovzduší, proto je naší povinností velmi pečlivě a uvážlivě s jednotlivými faktory hospodařit a to tak, aby v žádném případě nedošlo k jejich narušení, neboť je to nejenom v zájmu našem, ale i v zájmu příští generace.

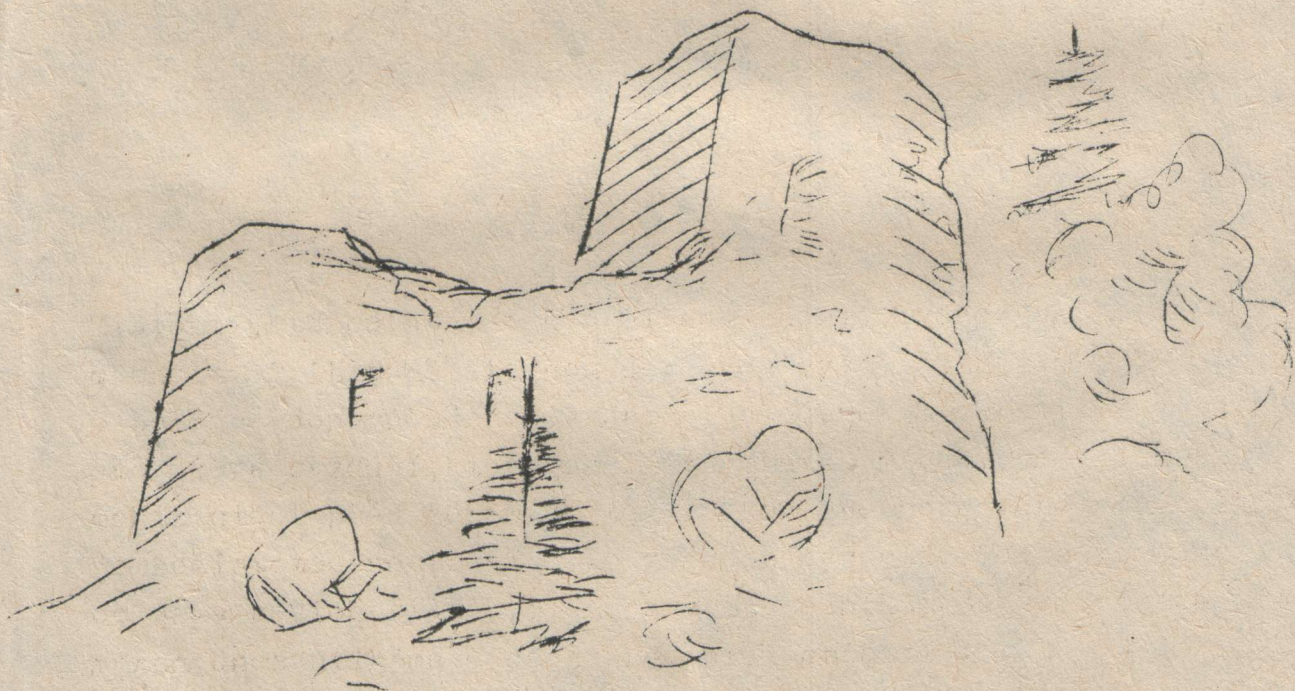
V č. 15 odst. 2. Ústavy ČSSR z roku 1960, který se dotýká přírodního prostředí se uvádí: " Stát pečuje o zvelebení a všestranou ochranu přírody a zachování krajinných krás vlasti, aby tím vytvářel stále bohatší zdroj blahobytu lidu a vhodné prostředí, které by prospívalo zdraví pracujících a umožňovalo jejich zotavení. "

Je nesporné, že postup technické civilizace s sebou nese určitý stupeň od přírodnosti životního prostředí člověka. Je to daň, kterou všichni platíme. Jde jenom o to, aby vždy byla dodržována únosná míra narušení, a aby byly vždy hledány a nalézány nejlepší metody realizace technických zásad zásahů. Je tedy v zájmu nás všech, aby v boji o čistotu prostředí jsme se nenechali zmást krátkodobým ziskem za cenu znečištění, kterou za nás zaplatí další generace. Snad by se za stávající situace dalo zabránit zvyšování nečistot v ovzduší a mělo by se již dnes přemýšlet o možnostech zlepšení současné situace. Bylo by to velmi prozíravé a moudré.

Historií, kterou jsem tento článek začal, bychom chtěli též skončit. Přibližně stejnou dobu kdy vyšel článek "FUMIFUGIM" v Londýně doporučuje se v urbáři opočenském opravit Frymburk pro dobré ovzduší, které okolí Frymburka má, aby se vrchnost mohla utéci před morem do těchto končin. Morem dnešní společnosti je nečistota prostředí a to zejména ovzduší. Udělejme tedy co je v našich silách, alespoň v místech, kam se před ~~morem~~ tímto morem dnes utíkáme - do rekreačních oblastí .

Dr. M. Koukal
ČSAV Nový Jiřídek

3 OČOVY KRONIKY :

P o n o c n ý Hromádka u nás na Novém Hrádku.

Ponocným na Hrádku býval kdysi nějaký Hromádka, který na svých nočních obchůzkách troubil a zpíval různé nábožné písně. Nejčastěji zpíval : " O ty svatý Floriáne, toho městečka patrono, ochraň nás od ohně." Mělič ponocný Hromádka barový hlas, že by jím byl i mrtvého vzbudil, neřku-li člověka se slabým spaním. Mnohým sousedům-či parčon-něšťanům, se tyto pěvecké produkce nelíbily. Nejvíce se na ponocného Hromádka pro jeho noční koncerty zlobil pekař Janeček, jenž bydlel v blízkosti kostela a odkudž počal Hromádka svůj zpěv prováděti. Tak pekař přemítal stále, jak by na něho vyzrál. Konečně na to přišel. Když jednou za měsíční noci Hromádka jde mezi hřbitovem a řadou domů na konci náměstí k " Podčarské ulici", odtroubil dvanáctou a zanotoval svoji : " O ty svatý Floriáne " .... vztyčila se na hřbitovní zdi ohromně vysoká bílá postava a dopěla touž notou hrobovým hlasem : " Ty Hromádko, krobiáne! .....

Ponocný Hromádka praštil ponocenskou troubou a starou halapartnou o zem a pelášil odtud jako divý. A pak prý již vícekrát nezpíval .....

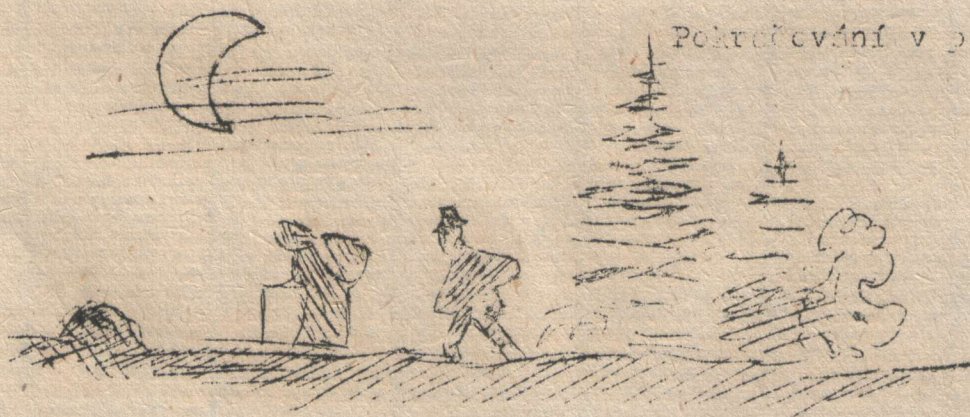
FRANTINA MEJNSKÁ

Pokračování z čísla 3.

Když byla v dobré náladě, hodně toho nepovídala. "Tak vám, lidi drahý povím vo jedneji podařeneji svařbě. Šak znáte Marinku Roubalovu, pocestouskeji, ne? Vona se měla tenkrát zrovna vdávat, brala si toho svého Ferdu. A tak, že prej, abysme s ní šli do Prajska nakoupit tam nějaký ty střeby do výbavy. Někej rendlík, hrnčičky, nějakou koneu a všechno takový, jak to bejvá. Taková veřejava do Prajska to bejvalo veřejuný tajemství. Přidal se kde, kdo, dit samotnej, to se žádnýmu nechtělo. Ale veřejoda to byla. Nebylo to takovej flák cesty jako do nejbližšího českého města a pak to bylo vchromadu grejcarů leunější. Někerý ty věci vo moc leunější, než u nás. Tak se teda šlo. Marinka si vzala na ty střeby vecasku, že prej to potáhne v ranci na zádech. Povětš

bylo čistý jako kamrtuch na traučníku. Muský měli všelijakejch vejšplechcí a tak cesta pěkně utíkala. Byli jsme v Levině, co by dup. Rozběhli jsme se po kráncích a šlopovali kde co. Cukr, petrolej, svíčky, cukerin, šokuladu. V Prajsku nás už ujišťovali, že vzduch je nadobro čistej, žádného finance prej neviděli. Ženský měli pod šotyškama navěšino dovijsakejch tretek, chlapi tůhli celý homole cukru, kouření a šelijaký iný ledacosy. Marinka měla na zádech celej ranec střepů. Muský se jí něco navyšklibovali, že jí to na zádech klepe jako oujezdni mlejna. Vona, chudák nemohla stačit, zůstávala pozadu. To dě rozum - s takovým rancem. A najednou vod lesa: Hvízd - a podrubý a potřetí. Lidí, to ste měli vidět ten randál. Muský se moc dlouho nerozmejileli a rozběhli se naušecky strany, aby financům spletli cestu. Von se někdo nechá popadnout, že? Ženský ale kňučaly jedna přes druhou, křižovaly se a Pímuračšnánabejt, vodhazovaly nakoupený věci do kříkopa, do vohilí a šadež, kde se dalo. Nejhož ale na tom byla Marinka. Na zádech ve vocasce takovejch střepů, klepalo to, jak dyž pustíš dva kalcovský stavy - a pak honem utíkej! Kampak dolítneš? Já sem tenkrát nesla ňakej cukerin a svíčky, musela jsem toušecko zahodit. To víte, jak mně bylo. Rači bych byla šla pohlaukovat do Volečnice psy. Cák to je pro někoho ňáky štěstí, zabejvat se takovejdlama vopletačkama?

Pokračování v příštím čísle.

S P O L E Č E N S K Á   K R O N I K A .

Blahopřejeme občanům kteří oslavili nebo oslaví svá významná životní jubilea.

Drašnar Josef	nar.	17.1.1900
Drašnar Antonín	"	20.1.1886
Koutník František	"	29.1.1901
Balcarová Anežka	"	20.1.1899
Kopecká Anežka	"	11.2.1899
Benešová Marie	"	14.2.1894
Drašnarová Anna	"	19.2.1901
Bitnarová Marie	"	25.2.1901
Dyntarová Františka	"	10.3.1900
Verner Alois	"	12.3.1892
Čápková Anežka	"	1.3.1893
Pařízková Marie	"	15.3.1900
Teichman Karel	"	19.4.1896
Andršová Emilie	"	19.4.1896
Suchomelová Marie	"	20.4.1887
Dědek Jiří	"	24.4.1900
Vondřejcová Anežka	"	24.4.1902
Lepšová Marie	"	25.4.1884
Hánlová Marie	"	29.4.1902.
Hánlová Marie	"	30.4.1901
Zelený Josef	"	30.4.1901
Burketová Božena	"	4.5.1902
Barešová Anna	"	8.5.1902
Těrová Marie	"	10.5.1899
Burket Antonín	"	20.5.1901
Umlauf František	"	24.5.1895
Světliková Marie	"	4.6.1887
Krbalová Pavlína	"	5.6.1889
Suchánková Marie	"	10.6.1902
Příbylová Marie	"	18.6.1887
Kubeček Jan	"	24.6.1886
Zelený Jan	"	28.6.1901
Lepšová Marie	"	29.6.1896
Andrš Jan	"	27.6.1890

V í t á m e   n o v é   o b ě ě á n k y

Dušana Csicso
Janu Drašnarovou
Josefa Dušku
Gabrielu Gančarčíkovou
Petra Hlaváčka
Věru Příbylovou
Jirku Špreňarovou
Věru Švorcovou

Všem přejeme hodně zdraví a rodičům hodně radosti.

Loučíme se se zemřelými :

Karlem Hejdu
Marií Šotolovou
Pavlem Vynětálkem
Annou Honkovou

ZE SPORTU

Zprávy z oddílu národní házené TJ SOKOL Nový Hrádek.

Poslední říjnovou neděli skončila podzimní část soutěží národní házené v našem kraji soutěžního ročníku 1976/77. Družstvo mužů skončilo ve velmi hodnotné soutěži na 5 místě z 8 účastníků. Toto umístění se budeme snažit zlepšit docházkou na training, který povede L. Světlík.

Družstvo dorostenců bylo zařazeno do krajského přeboru mužů II. třídy, kde se umístilo na 8 místě. Dobrá práce trenerské dvojice B. Hánla a J. Rázla se začala projevovat ke konci soutěže, kde družstvo dorostenců dosáhlo několika pěkných výsledků se zkušenými celky mužů.

Družstvo žáků skončilo v krajském přeboru žáků na 5 místě z 8 účastníků. Toto umístění je velmi pěkné, vzhledem k menšímu výběru

žáků v naší obci v porovnání s většími městy, hrající tuto soutěž. Pravidelné tréninky, které vedou trenéři L. Říha a L. Zákrauský se jistě později projeví ve zvýšené sportovní výkonnosti u všech dalších mužstev.

Oddíl neprovádí jen činnost sportovní, ale zapojuje se i do akcí politicko-výchovných. Navázal spolupráci s místní organizací SSM a její členové pomohou oddílu hlavně prací trenérskou a brigádnickou při akcích, které budou sloužit ke zlepšení finanční situace TJ Sokol.

Členové oddílu národní házené udělají vše proto, aby připravili pro své příznivce hodnotnou sportovní podívanou a na oplátku by byli rádi, kdyby jste je přišli svými hlasivkami povzbudit.

za oddíl národní házené :

L. Grulich .

PO SSM, TJ Sokol a MS SSM Nový Hrádek uspořádali 9. května 1977

2. ročník běhu vítězství

Na startu se sešlo 106 závodníků z obcí a měst našeho i rychnovského okresu. Každý účastník obdržel pamětní medaili, první tři závodníci diplom a fotografii. O věcné ceny se postaraly místní závody a závody v Novém Městě a Náchodě. Všem ještě jednou děkujeme. Vslovujeme též dík všem závodníkům i těm, kteří přišli aby naše mladé závodníky povzbudili a se všemi se těšíme na shledanou při pořádání 3. ročníku Běhu vítězství 9. května 1978.

Širokoúhlé K I N O N o v ý H r á d e k

pro Vás připravuje na měsíc červenec a srpen 1977.

- 2.7. Ch u d o b k a - maďarský barevný film o neradostném
dětství sedmileté holčičky na venkově koncem
třicátých let . mládeži přístupný.
- 3.7. P o z n a m e n a n á - mexický film - příběh lásky, zrahy
a pomsty. mládeži nepřístupný.
- 6.7. S m r t m o u c h y - český barevný film, lyrický příběh,
který začíná chlapcem a končí mužem.
mládeži nepřístupný.
- 9.7. M u ž z o b r a z o v k y - maďarská barevná komedie
o jednom televizním seriálu.
mládeži přístupný.
- 10.7. Ž i v o t p l n ý m a l é r ů - francouzský barevný
česky mluvený film o smolaři, kterého nic nezlomilo.
mládeži přístupný.
- 13.7. N á v r a t v e l k é h o b l o n d ý n a - další příběhy filmu
Blondýna s černou botou.
mládeži nepřístupný.
- 16.7. P o z o r , i d e J o s e f i n a - nový slovenský film.
mládeži přístupný.
- 17.7. B a ž a n t i - francouzská barevná komedie se skupinou
Les Charlots.
mládeži přístupný.
- 20.7. M u ž v č e r n é m - film NDR - historický příběh
z napoleonských válek
mládeži přístupný.
23. a 24. 7.
V r a ž d a v O r i e n t e x p r e s u
barevná anglická detektivka podle románu A. Christie.
mládeži přístupný.
- 27.7. J a k u b - český barevný film, který získal na gottwaldovském
festivalu první cenu mládeži přístupný.
30. a 31. 7.
D ě r s u U ž u l a - Sovětsko-japonský film vyznamenaný
Zlatou cenou IX. MFF v Moskvě a Cenou Americké
filmové akademie Oscarem 1976.
mládeži přístupný.
- 3.8. O h r o ž e n í B r i t a n i c u - anglický barevný film
-dramatický příběh o záchranu lidských životů
uprostřed oceánu. mládeži přístupný.
6. a 7. 8.
N a s a m o t ě u l e s a - česká barevná komedie, ve které
možná poznáte sami sebe. mládeži přístupná.

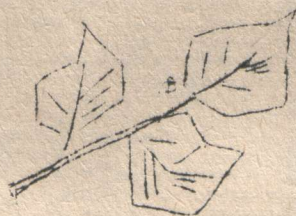
D ě t s k é   f i l m y .

2.7. K l a u n   Ferdinand a strašidla

9.7. Finist Jasný sokol

16.7. Já a Bleděmodrá

Filmová představení pro děti naše kino nehraje
od 17.7. do 19.8. 1977.

Časopis vydává MNV Nový Hrádek. Redakční rada: Dismanová,
Disman, Svatonová, Hlaváček J....